

Sürdürülebilir Akıllı Şehrin Siyasal Boyutu: Geleneksel Aktörler Olarak Siyasi Partilerin Rolü

*Derya ÇAKIR DEMİRHAN**

Öz: Akıllı şehirlerin siyasal boyutu ve geleneksel siyasal aktörler olarak siyasi partilerin akıllı şehrin dönüşüm ve yönetim süreçlerindeki rolü alan yazında üzerinde yeteri kadar durulmamış bir konudur. Bu çalışmanın amacı sürdürülebilir akıllı şehrin ekonomi, çevre ve toplumsal boyutlarına yer verilen kavramsal bağlamı içerisinde siyasal boyuta duyulan ihtiyacı ortaya koymak ve siyasal boyutu daha anlaşılır kılmak için geleneksel bir aktör olarak siyasi partilerin akıllı şehir içerisindeki yeni rolünü ortaya koymaktır. Bu kapsamda çalışma, “sürdürülebilir akıllı şehir yaklaşımlarında siyasal boyutun ve siyasi partilerin olası rolü nedir?” sorusuna yanıt aramaktadır. Bu çalışma, alan yazından yararlanılarak kavramsal bir analiz ile akıllı şehirlerin siyasal boyutu ve siyasi aktörler olarak siyasi partilerin rolünü akıllı şehir bileşenleriyle ilişkili olarak sunan yeni bir kavramsal model önermektedir. Bu doğrultuda çalışmada ilk olarak sürdürülebilir akıllı şehirle ilgili kavramsal netlik sağlanmaya çalışılmıştır. İkinci olarak sürdürülebilir akıllı şehir yaklaşımlarında siyasal boyutun eksikliği tespit edilmiş ve son olarak, sürdürülebilir akıllı şehirler için siyasi partilerin rolü akıllı şehir bileşenleri ile ilişki içerisinde değerlendirilmiştir. Çalışmanın temel bulgusu siyasi parti boyutunun akıllı şehir girişimlerinin sürdürülebilirlik konusundaki başarılarında etkili olabileceğidir.

Anahtar Kelimeler: Akıllı Şehir, Siyasi Partiler, Sürdürülebilirlik, Yönetişim, Çoğulculuk.

Political Dimension of Sustainable Smart City: The Role of Political Parties as The Traditional Political Actors

* Dr. Öğr. Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, derya.cakir@beun.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-9217-2931

Makale Geliş Tarihi: 24 Ağustos 2025
Makale Kabul Tarihi: 20 Ekim 2025

Abstract: *The political dimension of smart cities, regarding the role of political parties as traditional political actors in smart city transformation and governance processes, has received limited attention in the smart city literature. This study aims to put forward the necessity of the political dimension of smart city governance in relation to the dimensions of economy, environment, and society, and to present political parties as traditional actors with a new role in relation to the components of smart city. Within this scope, the research question of this study is what the role of political parties is in sustainable smart city approaches. Firstly, this study gives a conceptual framework of the sustainable smart city. Secondly, it mentions the political dimension as the one to be developed and lastly, it evaluates political parties with respect to smart city components. Moving from the literature on smart cities and sustainability, this study, while proposing a new conceptual model on the role of political parties as the political dimension of smart cities, reaches the conclusion that a political dimension, including the political parties, can help smart city projects to be successfully achieved.*

Keywords: *Smart City, Political Parties, Sustainability, Governance, Pluralism.*

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Article Type: Research Article

Bu makaleye atıfta bulunmak için (To cite this article): Çakır Demirhan, D. (2026). Sürdürülebilir Akıllı Şehrin Siyasal Boyutu: Geleneksel Aktörler Olarak Siyasi Partilerin Rolü, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C.35 (2026), CYYD-2026-14, ss. 1-30

Giriş

Sürdürülebilir akıllı şehir girişim ve uygulamalarının hayata geçmesi ve bu uygulamaların devamlılığının sağlanması için siyasal boyutun dikkate alınması, siyasal aktörlerin rollerinin tanımlanması önemlidir. Akıllı şehir uygulamaları vatandaşların, uygulayıcıların ve paydaşların siyasal eğilim ve tercihlerinden bağımsız değildir. Örneğin, Hindistan'ın Koçi kentinde uygulanan akıllı şehir girişimleri, siyasal değişkenlerin bu girişimlerin başarısını etkilediğini göstermektedir (Prakash, 2025: 45). Bir başka örnek Kanada'da yüksek teknolojiyle donatılmış bir alan ile kenti geliştirmeyi amaçlayan "Sidewalk Toronto" projesidir. Proje, teknoloji odaklı bulunarak bölge sakinleri tarafından kabul edilmemiş ve veri gizliliği konusunda girişim ile ilgili güvensizlik oluşmuştur (Mora vd., 2025: 110). Akıllı şehir girişimlerinin büyük maliyetleri düşünüldüğünde, bu girişimlerin beklenen toplumsal ve ekonomik faydalar sağlayamaması olasılığı dikkate değerdir. Leitheiser ve Follmann (2020)'ın Köln akıllı şehir girişiminden bahsettikleri çalışmalarında, Almanya'da hükümetin mali politikaları ve federal hükümetin enerji dönüşümü politikalarının etkisi altında enerji şirketlerinin ana fon

sağlayıcıları arasında olduğu söz konusu girişimde, akıllı şehir dönüşümünün sınırları, hegemonik ve hiyerarşik yapılar olarak ortaya konulmuş ve bunun karşısında “alternatif vizyonlardan” söz etmek için siyasal boyutun önemi vurgulanmıştır (Leitheiser ve Follmann, 2020: 904, 905, 907). Örneklerden hareketle, akıllı şehir girişimlerinin merkezi ve tepeden tasarlanan ve uygulanan bir yapıda olması ve buna bağlı olarak yerel koşullar kapsamında ortaya çıkabilecek çatışmalar; teknoloji odaklı girişimlerin toplumsal taleplerle örtüşmemesi; kamuoyunun yeteri kadar dikkate alınmaması; kamusal fayda ile finansal kazançlar arasındaki dengenin sağlanamaması; uygulama süreçlerinde örgütsel çatışmalar ve paydaşlar arasındaki çatışmalar akıllı şehirlerin sürdürülebilirlik hedefleri bakımından önemli sorunlar ortaya çıkarma potansiyeline sahiptir. Bu sorunların çözümünde sürdürülebilir akıllı şehir kavramı sürecin çok aktörlü ve çok boyutlu yapısı doğrultusunda özellikle kamu kurumları, endüstri, araştırma kuruluşları ve sivil toplum aktörlerine ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutlarla ilişkili roller tanımlamaktadır. Bunlar arasındaki ilişki ve etkileşimler yaygın bir şekilde yönetim yaklaşımı ile bağdaştırılmaktadır. Yönetişim ise “neo-liberal ve siyaset sonrası vizyonun” bir uzantısı olduğu eleştirileri ile karşı karşıyadır (Leitheiser ve Follmann, 2020: 894; Vanolo, 2013). Ancak, sorunların siyasal boyutla ilişkisini ve bu ilişkiyi açıklamak üzere geleneksel siyasal aktörlerin rolünü değerlendirmeye katmayan yaklaşımların bu sorunların çözümünde başarı sağlayamama olasılığı bulunmaktadır. Sürdürülebilir akıllı şehir analizlerinde bir başarı unsuru olarak siyasal boyuta ve bunu temsilen siyasal aktörler olarak siyasi partilerin rollerine dair açıklamalara ihtiyaç vardır. Bu çalışma özgün olarak siyasal boyutu ve siyasi partileri sürdürülebilir akıllı şehir çerçevesi içerisinde değerlendirmektedir.

Akıllı şehirler, ekonomik, sosyal ve yönetsel açıdan şehirlerin sorunlarının çözümünde, şehirlerin gelişmesinde ve insanların yaşam kalitelerinin artmasında bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanan yenilikçi girişimler olarak görülmektedir (Caragliu vd., 2011: 66; Meijer ve Bolivar, 2016). Bu nedenle akıllı şehirlerin oluşturulması ve geliştirilmesi için çeşitli stratejilere, politika ve projelere odaklanan çalışmalar yaygınlaşmaktadır (Angelidou, 2014: 4; Nohutçu ve Akpınar, 2022). Bu çalışmalarda, akıllı şehrin unsurları ve ilişkileri tanımlanmakta ve beklenen faydalar üzerinde durulmaktadır (Giffinger ve Gudrun, 2010; Caragliu vd., 2011). Bununla birlikte, yakın dönemde akıllı şehir projelerinin beklenen hedefleri karşılamaması, uygulama sürecinde yaşanan zorluklar, akıllı şehir ile ilgili yeni bir sorunu gündeme taşımıştır. Bu sorun, akıllı şehirlerin sürdürülebilirliğini sağlama ve geliştirme sorunudur (Yadav vd., 2019: 1). Bu nedenle akıllı şehri oluşturan ve sürdürülebilirliğini etkileyen öğeler araştırılmaya değer bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda alan

yazında yerel yönetimler, yönetim yapıları ve akıllı yönetim aktörlerinin rolleri öne çıkmaktadır (Chourabi vd., 2012; Meijer ve Bolivar, 2016; Memiş, 2017; Nesti, 2020: 21; Demirkıran vd., 2020; Nohutçu ve Akpınar, 2021; Nastjuk vd., 2022; Göçoğlu, 2022; Çakır Demirhan, 2024a). Akıllı yönetim ve yerel yönetimler ilişkisi önemli bir boyuttur ve halen üzerine çalışılan ve çalışılması gereken bir çalışma alanı teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra, geleneksel siyasal aktörler olarak siyasi partilerin rolleri de bu bağlamda araştırmaya değer bir noktadadır.

Akıllı şehir çerçevelerinde akıllı şehir girişimlerinin ve etkilerinin yaygınlaşması, teknolojik imkânlar, katılımcılık, toplumsal kabulün sağlanması, gizlilik ve güvenlik, yeniliğe açıklık ve akıllı şehirlerin sürdürülebilirlik hedeflerine katkısı öne çıkmaktadır (Yigitcanlar, 2015: 31-32; Yigitcanlar ve Kamruzzaman, 2018: 49; van Zoonen, 2016: 472). Sosyal sermaye ile nitelikli insan kaynağının önemi, kültürel geçmişin korunması gibi unsurlar zamanla ekonomik ve teknolojik bileşenlerden daha fazla öne çıkmış ve iş birliği, kapsayıcılık ve küresel ağlarla bütünleşme akıllı şehir modellerinin unsurları arasına girmiştir (Hollands, 2008: 315; Giffinger ve Gudrun, 2010: 13; Caragliu vd., 2011: 69; Allwinkle ve Cruickshank, 2011:7; Tranos ve Gertner, 2012:176).

Sürdürülebilirlikle ilişkili olarak akıllı şehir bileşenlerinin belirlenmesi ve performans değerlendirmeleri yapmaya dönük araştırmalardan söz etmek mümkündür (Fertner vd., 2007:1; Cohen, 2012; Caragliu vd., 2011: 65; Lombardi vd., 2012). Alan yazında sıklıkla başvuru alan bir çalışma olan, akıllı şehir performansını ölçen dörtlü sarmal modelinde, (Lombardi vd., 2012: 138) akıllı şehir bileşenlerinin endüstri, üniversite, devlet ve sivil toplumla ilişkili olarak ele alındığı görülmektedir. Bununla birlikte, akıllı şehir girişimlerinin teknik bir yaklaşımla geliştiği ve demokratik açıdan belirli bir açığın olduğu yönündeki eleştiriler de giderek önem kazanmaktadır (Ghosh ve Arora, 2021: 319). Akıllı şehir modellerinde siyasetle bağlantılı pek çok alan, siyaset üstü ya da dışı, teknik bir boyuta indirgenebilmektedir (Akbari, 2022: 443). Siyasal aktörlerin farklılaşmasından etkilenmeyen bir başka ifadeyle siyasal perspektiften açıklanmayan bir yönetsel yaklaşım öne çıkmaktadır.

Bu çerçeve içerisinde siyasal dinamiklerin yeteri kadar içerilmediğini söylemek mümkündür. Bunun nedenleri arasında yönetişimin tarafsızlık ve siyaset üstü olma iddiasını, siyasetin alanına giren sorunları teknik bir yaklaşımla çözme eğilimini, çoğulculuk ve kapsayıcılık süreçlerini temsilden ziyade uzlaşmacılık temelinde çözme eğilimini, yeniliklerin yaygınlaşmaması sorununu ve toplumsal açıdan kabulü konusundaki

yetersizlikleri saymak mümkün görünmektedir. Akıllı şehirlerin girişim, yaygınlaşma ve sürdürülebilirlik süreçlerinin siyasal etkiden bağımsız olduğunu söylemek zordur. Farklılıkları barındıran günümüz toplumlarında, akıllı şehirlere dair siyaset üstü bir yaklaşımın ötesinde siyasetin çok yönlü yapısını içeren sürdürülebilir bir modele duyulan ihtiyaç öne çıkmaktadır. Kapsayıcı politikalar, akıllı şehirler ve sürdürülebilirlik sorunu bakımından önemli bir çerçeve sunmakla birlikte (de Oliveira Neto ve Kofuji, 2016; Lee vd., 2020; Wang vd., 2021; Çakıcı ve Özarslan, 2021: 212; Çakır Demirhan, 2024b) bu politikaların hayata geçmesinde siyasal boyut önem kazanmaktadır.

Hindistan Kalküta akıllı şehir girişimine yönelik, “demokrasinin vatandaş katılımı ve kapsayıcılık retoriği ile teknolojinin hizmetine verildiği” ve merkezi olarak kontrol edilen süreçlerin vatandaşların gerçek ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz kaldığı konusunda eleştiriler söz konusudur (Ghosh ve Arora, 2021: 318, 333). Bu doğrultuda katılım, etkileşim ve güven unsurlarının şekillenmesinde siyasal etkinin öne çıktığını savunmak mümkün görünmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada siyasal aktörlerin bu modeller içerisinde yer alması ve akıllı şehir bileşenleriyle ilişkilendirilmesinin sürdürülebilirlik modelleri bakımından önem taşıdığı savunulmaktadır. Ayrıca kent ve yönetim çalışmalarında yaygın olarak sürdürülebilirlik bağlamında başvuru alan çevre odaklı, ekonomi odaklı, teknoloji odaklı ya da yönetim odaklı çerçevenin, siyaset bilimi perspektifinden akıllı şehir sürdürülebilirliğine siyasal boyut ve geleneksel siyasal aktörler olarak siyasi partilerin rolünü de içerecek şekilde daha geniş bir çerçeve sunması amaçlanmaktadır.

Bu çalışma “Sürdürülebilir akıllı şehir modellerinde siyasal boyutun yeri ve önemi nedir?”, “Sürdürülebilir akıllı şehirler için siyasal boyutu temsil eden bir aktör olarak geleneksel siyasi partilerin akıllı şehir bileşenleriyle ilişkisi nedir?”, “Siyasi partilerin bu süreçlerde rolleri nelerdir?” sorularına yanıt aramaktadır. Çalışmanın temel argümanı siyasal aktörlerle siyasal boyutu içeren bir modelin sürdürülebilir akıllı şehirlerin başarısı için çoğulculuk, katılımcılık, toplumsal kabul ve kapsayıcılık bakımından güçlü bir yapı sunabileceğidir.

Çalışma yöntemsel olarak nitel bir çalışma olup incelenen çalışmaların seçiminde nicel veri toplama tekniklerinden ve analizlerde istatistiksel yöntemlerden yararlanılmamıştır. Sürdürülebilir akıllı şehir modellerinde siyasal boyut ve siyasi partilerin rollerine ilişkin kavramsal boşluk tespit edilirken, konuyla ilgili alan yazında sıklıkla başvuru alan sürdürülebilir akıllı şehir modelleri dikkate alınmıştır. Alternatif olarak ise siyasi partiler ve sürdürülebilir akıllı şehir ilişkisine dolaylı ya da doğrudan

yer veren çalışmalar tespit edilerek bu kavramsal boşluğa değinen ve sürdürülebilir akıllı şehirlerin siyasal boyutu veya siyasi partiler için çeşitli roller öneren çalışmalara ulaşılmıştır. Bu çalışmalar kavramsal olarak analiz edilerek siyasi partilerin sürdürülebilir akıllı şehirler için rollerini tanımlayan bütüncül bir model/çerçeve ihtiyacı ortaya konulmuş ve bu rollerin neler olabileceği çalışma içerisinde tartışılarak tanımlanmıştır.

Çalışmada ilk olarak “sürdürülebilir akıllı şehir” kavramına netlik sağlanmaya çalışılmıştır. Bu çaba, akıllı şehir kavramının geniş çerçevesi göz önüne alındığında, çalışma açısından önem teşkil etmektedir. Bu doğrultuda akıllı şehir ve sürdürülebilirlik ilişkisini inceleyen çalışmalardan yararlanılmıştır. İkinci olarak, sürdürülebilir akıllı şehir çerçeve ve modelleri sunan çalışmalar tespit edilerek bu çalışmalarda siyasal boyut ve siyasi partilere yer verilip verilmediğine bakılmıştır. Üçüncü olarak, sürdürülebilir akıllı şehirler için siyasi partilerin rolü ortaya konulmuştur. Bu kısımda, öncelikli olarak akıllı şehirler bağlamında siyasal boyuta yer veren çalışmaların kapsamı ve bu çalışmaların sınırlılıkları tespit edilmiştir. Daha sonra, akıllı ekonomi, akıllı insan, akıllı çevre ve akıllı yönetim gibi akıllı şehir bileşenleriyle geleneksel aktörler olarak siyasi partilerin ilişkisi detaylandırılmıştır. Böylelikle, özgün bir yaklaşımla siyaset bilimi perspektifinden bir değerlendirme ile siyasi partilerin akıllı şehir konusunda yeni aktörler olma potansiyeline işaret edilmiş ve siyasi partilerin akıllı şehir sürdürülebilirlik modellerine nasıl bütünleştirilebileceğini gösteren bir model önerilmiştir.

1. Akıllı Şehir ve Sürdürülebilirlik: Kavramsal Netlik

Sürdürülebilir gelişme, bugünü ve gelecek kuşakları düşünerek kaynakları kullanma anlayışını ve bunun küresel düzeyde çeşitli programlarla örgütlenişini ifade etmektedir (Valencia-Arias, 2021: 2). Sürdürülebilirlik, özellikle nüfus artışı ve sınırlı kaynaklar karşısında kaynakların verimli, eşitlikçi, etkin bir şekilde kullanılması hedefleriyle ilişkilidir. Ekonomi, çevre ve toplumsal eşitlik sürdürülebilirlik denildiğinde akla ilk gelen alanlardır. Ekonomi alanında sürdürülebilir büyüme, öncelikli olarak büyümenin çevresel etkilerinin ve toplumsal eşitsizliklerin dikkate alınmasına odaklanmaktadır (Toli ve Murtagh, 2020: 2). Sürdürülebilirlik ile yaşam kalitesinin gelişmesi, çevresel zararın azaltılması ve teknolojik yeniliklerin etkisinin geliştirilmesi beklenmektedir (Bâtâgan, 2011: 81).

Akıllı şehir kavramının üzerinde uzlaşılmış, tek bir tanımı olmamakla birlikte (Albino, 2015: 4) kavramı insan ve kullanıcı odaklı, ekonomik büyüme hedefini içeren, teknolojinin etkili olduğu, kurumsal aktörler arasında

iş birliğini ve topluluk taleplerini içeren çevresel riskleri gözetin (Caragliu vd., 2011; Nam ve Pardo, 2011: 283-284; Kourtiti ve Nijkamp, 2012: 93; Albino, 2015: 9) şehirler için yeni bir yaklaşım ve uygulamalar bütünü olarak açıklamak mümkündür. Küresel sorunların insan yaşamını etkilediği alanlar olarak şehirlerde, sorunlara sürdürülebilir çözümler bulma hedefi şehirlere yönetsel olarak stratejik bir önem yüklemiştir (Fertner vd., 2010:1). Bu noktada akıllı şehir kavramı etrafında şehirlerin gelişimi için hedefler belirleyen, bu gelişimini değerlendiren ve şehirler arasında rekabeti geliştiren bir çerçeve oluşmuştur. Akıllı şehir yaklaşımlarında ilk dönemde, teknolojik öğelerin ve ekonomik gelişmenin ön planda olduğu bir anlayış belirgin olmakla birlikte, zamanla insan, toplum, kültür ve çevre unsurlarının ve sürdürülebilirlik yaklaşımının kavramı belirlemeye başladığı görülmektedir. Bu kapsamda akıllı şehir bileşenleri tanımlanmakta ve özellikleri daha geniş bir bağlamda açıklanmaktadır. Buna göre, akıllı şehir yaygın olarak akıllı ekonomi, akıllı insan, akıllı yönetim, akıllı çevre, akıllı mobilite/ulaşım ve akıllı yaşam bileşenleri ile karakterize edilmektedir (Hollands, 2008: 315; Giffinger ve Gudrun, 2010: 14-15; Caragliu vd., 2011: 70).

Akıllı şehir kavramının gelişim sürecine bakıldığında, zamansal olarak özellikle 2012 yılı itibariyle, daha öncesinde yoğun olarak kullanılan sürdürülebilir şehirler kavramının önüne geçmeye başladığını tespit etmek mümkündür. Ancak, bu durum sürdürülebilir şehir kavramını ortadan kaldırmamış, sürdürülebilirlik hedefleri zaman içerisinde akıllı şehirlere yönelik bir değerlendirme göstergesi olarak onunla iç içe geçmiştir (De Jong vd., 2015: 29). Her iki kavramın da şehirlerin nasıl olması gerektiği ile ilgili ortak hedefleri mevcuttur. Bu çerçevede akıllı şehir ve sürdürülebilirlik kavramlarının farklı bağlamlarda bir araya geldiğini görmek mümkündür (Toli ve Murtagh, 2020: 8). Bu farklılaşmanın temelinde kentsel sürdürülebilirlik ile akıllı şehir yaklaşımları arasında ortaya çıkan bazı gerilimler (Martin, 2018: 269; Trindade vd., 2017: 11) etkilidir. Bu gerilimleri dikkate alarak, yapılan kavramsallaştırmalarda her iki modelin farklı şekillerde bir arada kullanılarak hibrit yaklaşımlar ürettiğini söylemek mümkündür. Bazı çalışmalarda “akıllı sürdürülebilir şehirler” (Bibri, 2018; Ahvenniemi vd., 2017: 234) ile sürdürülebilirlik hedefleri öncelikli olarak vurgulanırken, bazılarında sürdürülebilirlik hedefleri dışlanmasa da “sürdürülebilir akıllı şehirler” ya da “akıllı şehirlerin sürdürülebilirliği” kavramları ile akıllı şehre özgü sosyal, ekonomik ve yönetsel unsurlara vurgu artmaktadır (Valencia-Arias, 2021: 6; Yadav vd., 2019; Caragliu vd., 2011: 70).

Akıllı sürdürülebilir şehirlere odaklanan çalışmalar, bir şehri akıllı yapan özellikleri sürdürülebilirlik hedefleri ve göstergeleri çerçevesinde ele

almaktadır. Bu göstergeler özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin sürdürülebilirlikle ilgili olan, başta enerji verimliliği ve çevre koruma olmak üzere, ekonomik gelişme, ulaşım ve toplumsal hedefler alanlarında kullanımına, odaklanmaktadır (Anand vd., 2017: 212; Bibri vd., 2018: 230; Yigitcanlar ve Kamruzzaman, 2018: 50). Diğer taraftan, akıllı şehrin odakta olduğu çalışmalarda temel sorun, akıllı şehirlerin sürdürülebilirliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Sürdürülebilirlik hedeflerinden bir kopuş söz konusu değildir, ancak özellikle akıllı şehir sistemlerinin sürdürülebilirliğe etkisi temel sorunsaldır (Bătăgan, 2011: 81; Trindade vd., 2017: 11; Dal ve Özdemir, 2020: 210). Bu noktada, akıllı şehirler kavramının sürdürülebilirlik amaçlarını kapsadığı ve gerçekleştirebileceği iddiası tartışmanın merkezindedir. Akıllı şehir sürdürülebilirliğinin belirgin olduğu çalışmalarda ekonomi, enerji, çevre ve teknolojinin rolü göz ardı edilmemekle birlikte; vizyon, devlet destekleri ve kamu politikaları, araştırma geliştirme sistemleri, emniyet ve güvenlik sistemleri, göçmenlere yönelik politikalar (Yadav vd., 2019: 4; Valencia-Arias, 2021: 6), yönetim, katılım, siyasal stratejiler, kapsayıcılık, vatandaşlar ve birimler arası koordinasyon ve etkileşim, kamu, özel ve sivil toplum ortaklıkları ve toplumsal sorunlar daha fazla öne çıkmaktadır (Silva vd., 2018: 699; Ahvenniemi vd., 2017: 238).

Bu çerçevede, farklı yaklaşımlarda vurgunun akıllı şehir ve sürdürülebilirlik öğelerinden hangilerinde yoğunlaştığı değişkenlik göstermekle birlikte bu öğelerin değişik düzeylerde bir araya geldiğini söylemek mümkündür. Sürdürülebilir kentsel gelişme akıllı şehir unsurlarıyla, akıllı şehir ise sürdürülebilirlik unsurlarıyla ilişkilendirilmekte, sürdürülebilirlik stratejik amaçlardan biri olarak görülmektedir. Teknoloji ve ekonomi odaklı yaklaşımlarda sürdürülebilirlik geri planda kalırken; toplumsal, tarihsel, insani, ekonomik, yönetsel değişkenlerle ilişkili bütünsel akıllı şehir yaklaşımlarında sürdürülebilirlik vurgusu önceliklidir (Toli ve Murtagh, 2020: 8).

Çalışma bu doğrultuda, akıllı şehirler için sürdürülebilirliğin gerçekleşmesinde şehre özgü karmaşık ilişkileri dikkate alarak siyasal aktörlerin belirleyici rolünü öne çıkarmaktadır. Siyasi partilerin akıllı şehirler ve sürdürülebilirlik bağlamında ele alındığı çalışma oldukça azdır (Bossuyt ve Savini, 2018). Buna karşın siyasi partilerin ve parti politikalarının, sürdürülebilirlik bağlamında önemli işlevlere ve etkilere sahip olduğu vurgusuyla da karşılaşılmaktadır (Bossuyt ve Savini, 2018: 1020). Alan yazında sürdürülebilir akıllı şehir yaklaşımlarında sosyal, ekonomik, teknik ve yönetsel aktörlerin öne çıktığı ve siyasal aktörlere yeteri kadar yer verilmediği tespitinden hareketle bu çalışma, siyasal aktörlerin sürdürülebilir akıllı şehir çerçevesi içerisindeki yerini açıklamaktadır ve akıllı şehirlerin

sürdürülebilirliği bakımından siyasal aktörlerin rolünün akıllı şehir bileşenleriyle ilişkisini gösteren bir model sunmaktadır.

2. Sürdürülebilir Akıllı Şehir Çerçevelerinde Siyasal Boyutun Eksikliği

Sürdürülebilir akıllı şehir çerçeve ve modellerinde akıllı şehirlerin çok aktörlü ve çok boyutlu yapısını dikkate alan güncel çalışmalar ekonomi, bilgi ve teknoloji üretimi, yönetim ve toplumla ilişkili olarak endüstri, üniversite, devlet ve sivil toplum aktörlerine yer vermektedir. Bununla birlikte, hükümet dışında toplumsal olarak siyasal farklılaşmaları temsil edebilme gücüne sahip siyasal bir aktöre ayrıca yer verilmemektedir (Lombardi vd., 2012: 140; Silva vd., 2018: 699; Martin vd., 2018: 276). Endüstri, finansal ve ekonomik bağlamı içermekte kamu sektörü ve özel sektör ilişkileri, küresel fon kaynakları ve teknoloji firmalarının yatırımları ile yenilik, istihdam ve patent gibi çıktılar öne çıkmaktadır. Üniversite bağlamında, çevre ve enerji odaklı strateji, yenilik ve teknoloji üretimi amacıyla bilgi, eğitim, araştırma süreçleri ve bu amaçları gerçekleştirmek için ekonomik kaynaklar üzerinde durulmaktadır. Devlet bağlamında, kamusal hizmetlerin sunumunda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı ve vatandaşların bu hizmetlere erişimi öne çıkmaktadır (Lombardi vd., 2012: 141-142). Sivil toplum bağlamında, akıllı şehir girişimlerinin sosyal ve kültürel dokuyla bağlantısının önemi ve vatandaşların karar süreçlerine aktif olarak katılım sağladığı vatandaş odaklı bir yaklaşım ile karşılaşılmaktadır (Lombardi vd., 2012; Silva vd., 2018: 699).

Sürdürülebilir akıllı şehir modellerinde sürdürülebilirlik hedefleri genellikle kentin ekonomik ve çevresel olarak gelişimine odaklanmaktadır. Bu doğrultuda altyapı geliştirme, enerji verimliliği, atık yönetimi ve iklim değişikliğiyle mücadele, sosyal-ekonomik refah ve sağlık alanında gelişme hedeflenmektedir. Bu hedefler için bilgi ve iletişim teknolojileri, strateji ve planlama, aktörler arası koordinasyon, insan kaynakları ve toplumsal yapıların önemi üzerinde durulmakta, teknolojik yeniliklere eşit erişim, toplumsal uyumun sağlanması, ve katılım gibi sosyal hedefler vurgulanarak (Silva vd., 2018: 699; Martin vd., 2018: 275; Yadav vd., 2019:6; Khan vd., 2020: 1510) bu süreçte akıllı şehirlerin kurumsal düzeydeki mekanizması olarak yönetime yer verilmektedir. Bu noktada yönetim tarzı temel olarak iki düzeyde ele alınmaktadır: Birincisi karar alma süreçlerinde katılım, toplumsal uyum ve farklı özel ve kamusal aktörler arasında etkileşim, koordinasyon ve işbirliğinin sağlanmasıdır. İkincisi ise akıllı teknolojilerin şehrin sorun alanlarıyla ilişkilendirilmesi ve sorunların çözümüyle ilişkili olan daha teknik bir bağlamın öne çıkarılmasıdır (Silva vd., 2018: 699; Khan vd., 2020: 1510). Ancak, söz konusu amaçlar birbiriyle iç içe geçen karmaşık yapılardan

oluşmaktadır ve her birinin siyasal tercihlerde tartışmalı olabilecek farklı politika taleplerine denk gelebileceğini iddia etmek mümkündür. Sürdürülebilir akıllı şehir çerçeve ve modellerinde, farklılaşan bu eğilimleri temsil edebilecek siyasal aktörlere yeteri kadar yer verilmediğini, bununla birlikte, çevre ve ekonomi boyutunun yanısıra toplumsal ve siyasal boyut alanındaki dinamiklerin daha fazla dikkate alınmaya başlandığını iddia etmek mümkün görünmektedir. Bu bağlamda, toplumsal açıdan “kent-kır farklılıkları, temel ihtiyaçları karşılama ve hizmetlere erişimde eksiklikler, toplumsal uzlaş ve kültürel etkiler” ile siyasal açıdan, “üniversite devlet ilişkileri, yolsuzlukla mücadele, bölgesel güvenlik dinamikleri, şehir planlama ve yönetim modelinin uygulanması” ile karşılaşmak mümkündür (Valencia-Arias vd., 2021: 6). Ancak, söz konusu çerçeve ve modellerde siyasal boyuta ilişkin sorunlara değinilmekle birlikte, siyasal aktörler bağlamında bir çeşitlenme söz konusu olmamaktadır.

3. Sürdürülebilir Akıllı Şehirler İçin Siyasal Partilerin Rolü: Bir Model Önerisi

Akıllı şehirler ve sürdürülebilirlik ilişkisinde (Trindade vd., 2017: 4) öne çıkan unsurlar genellikle, yaşam kalitesi, ekonomik büyüme, sosyal refah, kaliteli hizmetler, düzenleyici ve yönetsel mekanizmalar ile çevresel meselelere odaklanmaktadır. Çevresel sürdürülebilirlik söz konusu olduğunda konunun siyasal bağlamına vurgu artmakta ve çevresel-kentsel sorunlara çözüm bulmak konusunda siyasal zorlukların etkisinin altı çizilmektedir (Valencia-Arias 2021: 10). Ancak, siyasal bağlam çevre dışındaki konuları da kapsamaktadır. Bu konular arasında veri güvenliği ya da gözetim politikaları ile ilişkilendirilen siyasal bir bağlam söz konusudur. Teknolojik ve ekonomik boyutla ilgili konuların da güçlü bir siyasal bağlamı olduğunu savunmak ve bunun içerisinde teknolojinin ve yeniliklerin herkes tarafından ulaşılabilir olmaması, veri analizi ve veri kullanımına ilişkin sınırlılıkları göstermek mümkündür (Valencia-Arias vd., 2021: 6). Vatandaşların yenilikleri kabulü, süreçlere katılımı ve aktörler arasındaki etkileşimin sağlanması gereklidir (Treude, 2021:5). Ekonomik olarak etkili olan “iş gücü, kırılğan gruplar ve göç süreçleri, farklı gelişmişlik düzeyleri, finansal kaynaklara erişim” değişkenleri (Valencia-Arias vd., 2021: 9) farklılaşan siyasal taleplerin etkisi altındadır. Dolayısıyla siyasal boyutla bir şekilde ilişki kuran ya da paydaş olarak siyasal aktörlerden söz eden bazı çalışmalarda (Khan, 2020: 1512), uzlaşmadan ziyade uzlaşmazlıkları ve siyasal farklılaşmaları temsil etme kapasitesine sahip bir mekanizmanın önerilmemiş olması bu ilişkinin sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

Sürdürülebilir akıllı şehirlerin siyasal bağlamını siyasal farklılaşmaları ve güç dinamiklerini dikkate alan çalışmalarda ise, akıllı şehrin sosyo-teknik bir dönüşümün parçası olarak çok boyutlu, çok sistemli ve çok aktörlü yapısı vurgulanmakta, sürdürülebilirliğin getirdiği yenilikler, toplumsal ihtiyaç ve talepler ile teknolojinin sunduğu imkânlar, yeniliklerin insan, kurum, siyaset, kültür, teknoloji, çevre ve sosyo-ekonomik dinamiklerle ilişkili yapısına dikkat çekilmektedir (Mora vd., 2021). Bu dinamiklerin etkisi altında, siyasal, ekonomik, toplumsal alanlarda güçlü bir dönüşüm yaşanmakta, geleneksel sistemler yeniden yapılandırılmaktadır (Mora vd., 2021: 10-11). Bu dönüşümün farklı çıkar ve algı biçimleri arasında anlaşmazlıklara ve güç çatışmalarına neden olma potansiyeli vardır ve akıllı şehir yeni meşruiyet ve siyasal kapasite geliştirme unsurları ile siyasal bir bağlama sahiptir. Dönüşüm sürecinin yönetimi bakımından da kamusal karar alma mekanizmalarına önemli bir alan sağlamak ve rekabet halindeki farklı gruplar karşısında siyasal eylemin etkisini ön plana çıkarmaktadır (Mora vd., 2021: 12-13).

Yönetişim sistemlerinin geniş çerçevesi içerisinde (Ruhlandt, 2018) siyasal farklılaşmaların çözüme kavuşmasının hedeflendiği şekliyle gerçekleşmeme potansiyeli söz konusudur. Akıllı şehrin siyaset dışı teknik bir boyuta indirgenmesini, sürdürülebilirlik kriterlerinin evrensel ve tarafsızlaştırıcı etkisini eleştirel bir çerçevede sunan çalışmalar, akıllı şehir uygulamalarında tepeden belirleyicilik ve teknokratik yapının eleştirilere neden olduğunu ortaya koyarken, şehre ilişkin farklı talepleri içeren bir siyasal boyuta duyulan ihtiyacı açıklamaktadır (Leitheiser ve Follmann, 2020: 894; Akbari, 2022). Bu çalışmalar akıllı ve sürdürülebilir şehir dönüşümünün “farklı siyasal yapılandırmaları” dikkate alan “toplumsal yeniliğin yeniden siyasallaşmasına” ihtiyaç duyduğunu vurgulamaktadır (Leitheiser ve Follmann, 2020: 897). Akbari (2022: 441-446) otoriter çerçevede akıllı şehir kavramsallaştırmasıyla, akıllı şehirle ilgili insan ve teknoloji etkileşiminde, siyasal sistemle olan ilişkinin yalnızca katılım üzerinden kurulmasının, akıllı şehirle ilgili yaşanan zorlukların siyasal sistemlerle ilişkisini arka plana attığı sonucunu ortaya koymaktadır (Akbari, 2022: 443). Bu tespitler, akıllı şehir ve siyaset ilişkisini makro düzeyde değerlendirmek bakımından önemlidir. Bununla birlikte, bu çalışmalarda siyasal aktörler olarak siyasi partilerin rolü odak noktası konumunda değildir.

Akıllı şehirler bağlamında olmasa da sürdürülebilirlik politikaları bağlamında siyasi partilerin etkisini ele alan sınırlı sayıda çalışmadan biri olarak Bossuyt ve Savini'nin (2018: 1011) çalışması “çevre planlama süreçlerinde siyasi partilerin marjinal ve işlevsiz” olarak görüldüğünü belirtmekte, buna karşın partilerin “toplumsal taleplerin siyasal gündeme

girişini kontrol etme, gündemi organize etme ve meşruiyetini belirleme, toplumsal değişimin yönlendirici gücünü elinde tutma ve bazı politikaları öne çıkararak seçmenleri bu söylemlere duyarlı kılma gibi bazen siyasallaşma bazen siyasetten uzaklaştırma” potansiyelinden bahsetmektedir.

Bu çalışmada, akıllı şehir sürdürülebilirliğini ilgilendiren ve bu alanlardaki zorluklar olarak görülen sorunların çözümünde, şehre ilişkin konuların gündeme gelmesi veya önem derecelerinin yeniden belirlenmesinde siyasi partileri içeren bir yaklaşımın önemi vurgulanmaktadır. Burada sürdürülebilirlik ve akıllı şehirlerle ilgili olarak Lombardi ve diğerleri (2012: 140) başta olmak üzere pek çok akıllı şehir yaklaşımında endüstri, üniversite, devlet ve sivil toplum aktörleri ile akıllı şehir bileşenleri (Bakıcı vd., 2013: 139; Ruhlandt, 2018: 6; Silva vd., 2018: 699; Khan vd., 2020: 1510) arasında ilişki kurulduğu görülmektedir. Bu ilişki biçimlerine benzer şekilde, bu çalışma, akıllı şehir sürdürülebilirliği bakımından siyasal bir aktör olarak siyasi partilerin “akıllı ekonomi, akıllı insan, akıllı çevre ve akıllı yönetim” ile sınırlı olmak üzere akıllı şehir bileşenleriyle (Giffinger ve Gudrun, 2010: 14-15) ilişkisini ve rolünü gösteren bir model sunmaktadır.

3.1. Akıllı Ekonomi ve Siyasal Partiler

Akıllı ekonomi, “yenilikçilik, girişimcilik, ekonomik imaj ve ticari markalar, üretkenlik, iş gücü piyasasındaki esneklik, uluslararası konumlanma ve dönüşüme uyum becerisi” gibi unsurlarla ilişkilidir (Giffinger ve Gudrun, 2010: 14-15) ve ekonomik gelişmenin temel dinamikleri olan bu unsurların gerçekleşmesi için gerekli olan “konut, iş, bilgi ve iletişim teknolojileri, eğlence ve yaşam hizmetleri alanlarını ilgilendiren ve hizmetler arasında bağlantılar kuran bazı altyapı şebekelerinin gelişmişliği”(ni) öne çıkarmaktadır (Caragliu vd., 2011: 67). Ekonomik olarak “kamu harcamaları, gelirler, borçlar”, “istihdam ve işsizlik oranları, üretim ve tüketim oranları, ekonomideki enerji yoğunluğu” gibi göstergeler akıllı ekonomi bakımından değerlendirilmektedir (Lombardi vd., 2012: 140). Teknik donanımın temel rolü, bu donanımların gelişmesi ve ekonomik maliyetlerinin yaratmış olduğu sorunlar üzerinde durulmaktadır (Yigitcanlar, 2015: 31). Örneğin teknolojik alt yapıların toplumun tüm kurumlarıyla bütünleşmesi akıllı şehir için önemli bir koşul olarak görülmektedir (Nam ve Pardo, 2011: 287). Söz konusu alt yapı ve ekonomik faaliyetler için yapılacak yatırımlar, harcamalar, belediyelerin gelirleri ve borçları ile istihdam ve işsizlik oranları, yerel ve ulusal düzeyde karar süreçlerinde yer alan siyasal aktörlerin etkisinden bağımsız değişkenler değildir. Siyasal eğilimler ekonomik kaynakların yönetiminde tercihleri etkilemekte ve kaynak dağılımını biçimlendirmektedir. Ekonomik gelişme dinamiklerinde alan yazında teknoloji üreten şirketlerin ya

da fon kaynaklarının etkisi üzerinde durulmaktadır (Yigitcanlar, 2015: 31; Vanolo, 2014: 891; Grossi ve Pianezzi, 2017: 79). Finansal kısıtlamalar ekonomik olduğu kadar siyasal etkiye de açık durumdadır ve sektörlerin dönüşümünde, ekonomik ihtiyaçların yanı sıra toplumsal ve siyasal desteğin etkisi de söz konusudur (Ataç, 2020: 136, 137, 143).

Siyasi partiler, şehir yönetiminde siyasal gücün etki alanlarını ve farklı partilerin etkileşimlerini değerlendirmek bakımından önemlidir. Ekonomik açıdan sürdürülebilirlik, özerk bir alana sahip olmamakla birlikte, şehirlerde yatırımların gerçekleşmesi, yenilikçi üretim ve iş süreçlerinin gelişmesi ve devamlılığı, sektörlerin ve iş gücünün dönüşümü ve ekonomik açıdan eşitsizliklerin yol açabileceği sorunların çözümünü içermek durumundadır. Akıllı şehir ve sürdürülebilirlik bağlamında kentsel problemlerin yeniden tanımlanması ve organize edilmesi sürecinde vatandaşlar için refah düzeyiyle ilgili sorunlara yeteri kadar yer verilmemesi dışlayıcı pratiklere bir örnek teşkil etmektedir (Vanolo, 2014: 893). Dönüşümün yarattığı yeni avantajlar ve dezavantajlar ekseninde siyasal alanda siyasi partiler gibi bir etki mekanizmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Akıllı şehir ve sürdürülebilirlik uygulamalarının siyasal olarak ortaya çıkarabileceği yeni kapasiteler kaynakların yeniden dağıtımından kurumsal örgütlenmeye ve farklı meşruiyet biçimlerine kadar siyasal bir bağlama sahiptir (Mora vd., 2021: 12).

Akıllı ekonomi bağlamında siyasi partiler teknik ve ekonomik yatırımlar, harcamalar, kaynakların mobilizasyonuna ilişkin kararlarda rol oynar, kaynak dağılımını yönlendirir, kaynak dağılımından kaynaklanan eşitsizliklerin çözümünde rol oynar, yenilik ve girişimcilik politikalarını belirler. Akıllı şehir politikalarının karar mekanizması olarak şehir yönetiminde siyasal gücün kullanımında etkilidir. Kararlara meşruiyet kazandırır ve aynı zamanda bu politikalara ilişkin karşıt fikirleri temsil ederler.

3.2. Akıllı İnsan ve Siyasi Partiler

Akıllı şehre ilişkin dışlanma edimlerinin zamanla bütüncül yaklaşımları ön plana çıkardığı, akıllı şehrin ekonomik boyutunun ötesinde, sosyal adalet ve kapsayıcılık gibi unsurlarının önem kazandığı görülmektedir (Hollands, 2008: 305, 315). Bu çerçevede teknoloji ve ekonomik gelişme unsurlarının yanı sıra insan merkezli yaklaşımların etkisi giderek artmıştır. Akıllı insan, insan ve sosyal sermaye bağlamında, “insanların nitelik düzeyleri, öğrenmeye yatkınlık, sosyal ve etnik çoğulculuk, esneklik, yaratıcılık, kozmopolitlik, kamusal hayata katılımı” unsurları ile karakterize edilmiştir (Giffinger ve

Gudrun, 2010: 14-15). Toplumsal ve ekonomik sorunların çözümünde yaratıcılık, sosyal beceriler, iş birliği önem kazanmıştır (Nam ve Pardo, 2011: 287). Akıllı şehrin ağ yapısı içerisinde insan bağlamında “kapsayıcılık, topluluklar ve gönüllülük, öğrenme ve katılım” öne çıkmıştır (Allwinkle ve Cruickshank, 2011: 7). Bu bakımdan, ihtiyaçlarla ilişkili olan yeniliklere yönelik sahiplenici tutum sürdürülebilirliğe katkı sağlayıcı niteliktedir (Angelidou, 2024: 6). Akıllı şehir uygulamalarının yaygınlaşmasını ve toplumsal hayata yerleşmesini aynı zamanda akıllı şehrin gereksinimleri doğrultusunda vatandaşların kapasite gelişiminin sağlanması hedeflerini ortaya koymaktadır. İnsan ve sosyal sermayenin etkisini dikkate alan yaklaşımlar, akıllı şehrin sadece teknolojik donanım üzerine kurulu olduğu kabulünü sorgulamakta ve bu yaklaşımdan kaynaklanan yeni toplumsal ayrışmalar, eşitsizlikler, sansür, kişisel verilerin gizliliği ve yüksek maliyetlerin neden olduğu finansal sorunlar gibi risklerle mücadelede insan boyutunun önemine vurgu yapmaktadır (Angelidou, 2024: 6). Akıllı şehirlerin sürdürülebilirliği için vatandaşların gelişimi ve akıllı insan kategorisinde yaşam boyu öğrenmenin rolü bu bağlamda ele alınan örnekler arasındadır (Sadioğlu ve Dinç, 2019). Bu süreçlerde yerel yönetimler, eğitim kurumları, gönüllü gruplar, özel sektör gibi aktörler arasındaki etkileşim üzerinde durulmuştur (Allwinkle ve Cruickshank, 2011: 7).

Bireylerin ya da toplulukların şehir ile ilgili gelişmelere yönelik tutumunu ve teknolojik yeniliklere ilişkin yaklaşımını belirleyen bir unsur siyasal eğilimleridir. Siyasi partiler farklı eğilimleri organize etme kapasitesine ve işlevine sahip örgütlerdir. Ayrıca, siyasi partilerin akıllı şehir ve sürdürülebilirlik hedeflerine bağlı anlaşmazlıkların yol açtığı sosyal hareketlerin siyasal olarak organizasyonunda önemli bir rolü olabileceği açıktır (Bossuyt ve Savini, 2018: 1010). Örneğin, nitelikli ve yaratıcı insan sermayesinin küresel dolaşımı bakımından göç hareketleri ve toplumsal dinamikleri (Tranos ve Gertner, 2012: 184) göçe yönelik siyasal söylemlerden giderek daha fazla etkilenmektedir. Dolayısıyla siyasi partilerin vatandaşların değişime yönelik tutumlarını, dahil edilme girişimlerine ilişkin yaklaşımlarını, yeni teknolojilere uyum konusundaki tutumlarını, siyasal eğilimlerini etkileme kapasiteleri bulunmaktadır. Bağlantılı olarak akıllı şehir girişimlerini tarafsız uygulamalar olarak görmek de mümkün görünmemektedir (Hollands, 2008: 304; Grossi ve Pianezzi, 2017: 79). Geleneksel değerler üzerine kurulu bir siyasal söylem ile yenilikçi yaklaşım, otoriter bir yaklaşım ile özgürlükçü bir yaklaşım, teknokrat bir yaklaşım ile katılımcı bir yaklaşım ya da neo-liberal söylem ile eşitlikçi siyasal söylemin bu dönüşüme yönelik tutumları farklılaşacaktır. Örneğin insanların akıllı şehir uygulamalarıyla ilgili olarak veri ve gizlilik konusundaki endişeleri akıllı şehrin organizasyonu bakımından önem taşımaktadır (Van Zoonen, 2016: 472). Bu etken farklı politik tutumları

belirleyici nitelik taşıma özelliğine sahiptir. Örneğin güvenlikçi bir söylemde bu politikalara yaklaşım teknoloji odaklı çözümleri, özgürlükçü bir söylemde insan-odaklı çözümleri öne çıkaracaktır.

Siyasi partiler sürdürülebilir akıllı şehirlerin akıllı insan boyutuyla ilişkili olarak, toplumun ihtiyaçları ile politikalar arasında bağlantı kurma, sosyal adalete katkı sağlama, dışlanan kesimleri temsil etme, dahil etme/içerme/kapsama ve yönlendirme potansiyeline sahiptir ve bireylerin kapasite geliştirmelerine ilişkin politikalar yapabilir, uygulamaların kabul görmesinde aracı bir rol üstlenebilirler. Bu bağlamda, siyasi partiler, akıllı şehrin ekonomik ve teknolojik olarak getirdiği değişimden kaynaklanan toplumsal ayrışma, sansür, veri gizliliği gibi riskler karşısında toplumu bilinçlendirme, yönlendirme ve karar süreçlerinde farklı perspektifler sunarak dönüşüm sürecinin çok boyutlu bir şekilde anlaşılmasına, avantaj ve risklerinin daha iyi değerlendirilmesine imkân sağlayabilme potansiyeline sahiptir.

3.3. Akıllı Çevre ve Siyasi Partiler

Akıllı çevre “doğal kaynaklar ve bunların sürdürülebilirliği ile ilgili olarak doğal koşullarda yetersizlikler, kirlilik, çevresel koruma, sürdürülebilir kaynak yönetimi, yenilebilir enerji kaynaklarının tüketimi, destekleyici çevresel ve girişimsel projeler, göç dostu çevre, kullanılmış kaynakların geri dönüşümü, emisyon kontrol sistemleri” gibi unsurları içermektedir (Giffinger ve Gudrun, 2010: 14-15; Yadav vd., 2019: 6). Kentlerin nüfusu hava kirliliği, su kaynakları, iklim değişikliği gibi alanlarda yeni riskleri ve enerji tüketimi bakımından endişeleri öne çıkarmaktadır (Tranos ve Gertner, 2012: 185). Bu çerçevede yüksek nüfus, ihtiyaçlar ve doğaya verilen zarar ile büyüme hedeflerine ilişkin bir sorgulama ve teknolojik yenilikler ile yeşil enerjiye dönük kamu politikalarının bu süreçteki rolü öne çıkmaktadır (Caragliu vd., 2011: 68; Neirotti vd., 2014: 27-28). Sürdürülebilir çevre politikaları aynı zamanda yerleşik ekonomik yapıları dönüşüme zorlamaktadır. Ulaşım, enerji sistemleri (Ahvenniemi vd., 2017: 235), konut, endüstri, iş ve tarım alanları ve yapılarında “yeşil kentsel planlama” gibi (Silva vd., 2018: 700) bir revizyonu içermektedir ve siyasi partiler bu süreçte rol oynamaktadır (Bossuyt ve Savini, 2018: 1006). Bu dönüşüm enerji politikalarından atık yönetimine ulaşım araçlarından yeni bina sistemlerine kadar geleneksel yapıları değiştirmektedir. Bu durumda beklenen, akıllı şehir projelerinin yeni siyasal kapasiteler yaratması, çıkar gruplarını organize etmesi ve yönetim için yeni meşruiyet unsurları oluşturmalarıdır (Mora vd., 2021: 13).

Daha makro düzeyde, bu dönüşüme ilişkin eleştiriler, akıllı şehirle gelen değişimin çevre-odaklı olmadığı, sektör temelli olduğu ve bu durumun da yeni riskler oluşturduğu şeklindedir (Yigitcanlar, 2015: 32). Bu iddialar çevre konusundaki endişelerin şehrin sınırları içerisine sıkıştırılması ile daha geniş boyuttaki sorunların perdelendiği fikrini ortaya çıkarmaktadır (Vanola, 2013: 893). Çevresel farkındalık ve amaçlar ile şehre özgü diğer sorun alanlarında orta çıkan mücadelelerin siyasal karakter taşıdığı (Trindade vd., 2017: 4; Valencia-Arias vd., 2021: 10) ileri sürülmektedir. Çevre odaklı meseleler yeni sosyal hareketlerin siyasal söylem ve siyasi partilerin gelişiminde rol oynamaktadır. Sürdürülebilir akıllı şehir konusunda diğer boyutlara kıyasla çevre boyutu siyasal bağlam içerisinde daha fazla yer almaktadır. Siyasi partilerin, güçlü siyasi liderlerin ve siyasetçilerin sürdürülebilirlik alanında önemli etkileri olduğu vurgulanmakta, parti politikalarının çevresel sürdürülebilirlik bakımından ana unsurlardan biri olduğu üzerinde durulmaktadır (Bossuyt ve Savini, 2018: 1008, 1020). Siyasi partiler akıllı çevre bağlamında iklim değişikliği ve enerji politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasında ve şehir planlama konusunda yönlendiricidir. Bu alanlardaki yatırımlar ve tüketim alışkanlıklarının değişiminde, toplumsal kabul ve yaygınlığın sağlanmasında rol oynamaktadır. Siyasi partiler kente yönelik çevre politikalarının dönüşümünde etkin rol alabilecekleri gibi aynı zamanda bu politikalara ilişkin anlaşmazlıkları temsil eden mekanizmaları da sunmaktadır. Bu dönüşümün çok boyutlu yapısı içerisinde siyasi partilerin sürdürülebilir çevreye ilişkin gündemi destekleme, ancak aynı zamanda alternatif gündemleri oluşturma kapasitesine de sahip olduğunu söylemek mümkündür. Çevre odaklı yeni toplumsal örgütlenmelerde siyasi partilerin temsil gücü bulunmaktadır. Siyasi partiler çevre bakımından aktörlerin sürdürülebilirlik hedeflerinin etki ve sonuçlarının değerlendirilmesinde ve denetlenmesinde sorumluluk sahibidir. Bu anlamda siyasi partiler, akıllı çevre uygulamalarının toplumsal taleplerle uyumlu hale getirilmesinde ve toplumsal kabulün sağlanmasında etkilidir.

3.4. Akıllı Yönetişim ve Siyasi Partiler

Akıllı şehirlerde “akıllı yönetim, karar alma süreçlerine katılım, kamusal ve sosyal hizmetler, şeffaf yönetim, siyasal stratejiler ve yaklaşımlarla” ilişkilidir (Giffinger ve Gudrun, 2010: 14-15). Akıllı yönetişimin bir boyutu teknolojinin rolünü öne çıkararak veriye erişim (Bakıcı vd. 2013: 139); hizmet alanlarında veri temelli bilgi sistemlerinin şehir yönetimine etkisine dikkat çekmektedir (Ruhland, 2018: 7; van Zoonen, 2016: 472-473; Köseoğlu ve Demirci, 2018: 47; Örselli ve Akbay, 2019: 235). Diğer boyutu ise sosyal, ekonomik ve politik bağlama sahiptir. Yönetişim akıllı şehirlerin çok boyutlu, çok düzeyli ve çok aktörlü yapısı içerisinde yenilikçilik, girişimcilik,

yaratıcılık, rekabetçilik ve sürdürülebilirlik gibi hedeflere ulaşmak için şirketler, araştırma kuruluşları, devlet, sivil toplum örgütleri ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar ile vatandaşlar gibi farklı paydaşlar arasında kurulması gereken ilişki ve iş birliklerini yasal, yapısal ve yönetsel olarak düzenleyen, yeniden organize eden bir unsur olarak öne çıkmaktadır (Lombardi vd., 2012: 138; Meijer ve Bolivar, 2016: 397; Ruhland, 2018: 1, 6; Nesti, 2020: 24; Treude, 2021: 5). Akıllı şehir stratejilerinin belirlenmesinde özellikle yerele özgü ekonomik, coğrafi, demografik, kültürel ve toplumsal değişkenlerin dikkate alınması ve bu değişkenlerin akıllı şehrin yaygınlaşması bakımından önemi öne çıkmaktadır (Neirotti vd., 2014: 25).

Bu süreçlerde yönetim kapsamında yöneticilere tanınan rollerden biri şehre özgü kırılganlıkları, finansal sürdürülebilirliği ve kapsayıcılığı dikkate almalarıdır (Neirotti vd., 2014: 34). Bununla birlikte akıllı şehirlerde katılım ve iş birliği konusunda önemli zorluklar ve sınırlılıklar olduğu belirtilmektedir (Bakıcı vd., 2013: 146). Özellikle akıllı şehir girişimlerinin tasarım ve uygulama süreçlerinde vatandaşların dışarıda kalmaları ve tüketici gibi görülmelerine bağlı sorunlar bulunmaktadır (Martin vd., 2018: 274; Przeybilovicz vd., 2022: 26). Bu noktada yönetim uygulamalarının sınırları ortaya çıkmaktadır. Akıllı şehir yönetim yaklaşımlarında paydaşların etkileşiminin nasıl sağlanacağı, vatandaş katılımı ve işbirliği, yasal ve yönetsel düzenlemeler ile yapısal değişikliklerin durumu, kültürel, siyasal, sosyolojik ve teknolojik dinamikler hakkında çok az bilgi olduğu dikkate değerdir (Ruhlandt, 2018: 6-9). Vatandaşların süreçlere nasıl ve ne düzeyde katılacağı yönetsel yapılarla ve vatandaşların katılım istekleri siyasal yatkınlıkları ile ilişkili olabilmektedir. Sürdürülebilir akıllı şehirlerde siyasi partilerin etkisinin anlaşılması bu ilişkilerin tespiti konusunda anlamlıdır.

Akıllı şehir stratejilerinde, özellikle dönüşüm süreçlerinde yönetimle ilişkili öne çıkan bir unsur da liderliktir. Liderlik, şehirlerin farklı özelliklerini dikkate alarak bütüncül bir stratejinin planlanması ve yürütülmesidir. Paydaşlar arasındaki sosyo-ekonomik farklılıkların yeteri kadar dikkate alınmaması, şehrin geleceğine ilişkin üzerinde uzlaşılan bir yaklaşımın olmaması, siyasal istikrarsızlık ve kurumsal güçteki ayrışmaların bu süreçte etkili olduğu ortaya konulmuştur (Letaifa, 2015: 1417-1418; Bakıcı vd., 2013: 146). Akıllı şehir dönüşümü için siyasal liderlik siyasal eğilimlerle ilişkilidir. Merkezi düzey ile yerel yönetim düzeyindeki siyasal eğilimler arasında uyum ve çatışmalar siyasi partiler bağlamında değerlendirilmeye açıktır. Küresel, ulusal, yerel olarak farklı düzeyler dikkate alındığında, siyasal liderlik yalnızca destekleyici olmayıp aynı zamanda yeni anlaşmazlıkların kaynağı olabilme potansiyeline sahiptir ve bu durum yönetişimin kurumsal sınırlarının dışında alternatif liderlikleri ve siyasi

partilerin etkin rol almasına ilişkin talebi daha fazla gündeme getirme konusunda etkilidir.

Şehirlerde artan nüfusun farklı etnik, dinsel ve sosyo-ekonomik özellikleri toplumsal uyum konusunu öne çıkarmaktadır (Meijer ve Bolivar, 2016: 393). Bu bağlam alan yazında hem uzlaşa hem de akıllı şehir uygulamalarının kabulüyle ilişkili olarak ele alınmıştır (Valencia-Arias, 2021: 8). Akıllı şehir yönetişimi toplumsal yapılar ve teknolojik unsurlar arasındaki etkileşime dayanan özellikleri nedeniyle sosyo-teknik bir uygulama olarak değerlendirilmiştir. Bu sosyo-teknik uygulamaların, geleneksel yönetimin örgütsel ve kurumsal yapıları ve güç ilişkileriyle girdiği ilişki ve bağlantılı olarak teknolojik tercihlerle siyaset arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur (Meijer ve Bolivar, 2016: 404; Mora vd., 2021). Akıllı şehir bağlamında yönetim tek bir tanım ya da bağlam içerisinde değildir (Ruhland, 2018). Bu durumda yönetişime tarafsız, uzlaştırmacı ve toplumsal uyumun kaynağı olarak yaklaşmak akıllı şehrin sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasal çeşitliliğini göz ardı etme riski taşımaktadır.

Kamu ve özel sektör iş birliği sürdürülebilir akıllı şehirlerde üzerinde yoğun olarak durulan bir konudur (Martin vd., 2018: 275; Khan vd., 2020: 1509). Bu iş birliğinin söz konusu aktörlerin siyasal tercihlerinden etkilenip etkilenmediğinin değerlendirilmesi önemlidir. Bununla birlikte, bu iş birliklerinin demokratik tercihlere göre bir araya gelmediği bu konudaki iddialar arasındadır (Vanolo, 2013: 891.) Bu durum paydaşlar arasındaki farklılık ve çeşitliliklerin özellikle temsil ve organizasyonunda siyasal çeşitlenmenin dikkate alınmaması sorununu ortaya çıkarma potansiyeline sahiptir. Akıllı şehrin sosyo-teknik yapısı içerisinde yönetişimin rolü önemli olmakla birlikte siyasal aktörleri yeterince dikkate almayan bir yaklaşımla bu farklılıkları çözümleme gücü zayıf kalacaktır.

Yönetişim, bir siyasal tercih olarak da görülebilmektedir ve bu bakış açısına göre, yöneticiler ve vatandaşlar için yeni ahlaki normlar, siyasal meşruiyeti yeniden üreten kaynaklar ve mekanizmalar oluşturmaktadır (Vanolo, 2013). Eleştirel bakış açısından, bu yeni güç ilişkisi ve onun gündelik yaşama yansımaları ideolojik bir niteliğe sahiptir. Bu durum konunun siyasal bağlamını öne çıkarırken, özellikle “işletme-yönlendirici” ve “teknoloji-odaklı” çözümlerle bu süreçlerde rol alan aktörlerin hesap verebilirliği tartışmaya açılmaktadır (Grossi ve Pianezzi, 2017: 79). Bu yaklaşımın yeni dahil etme/içerme ve dışlama pratiklerini barındırdığı, eleştirel olmayan bir uzlaşının sorunlu sonuçları olacağı yönündeki tespit de (Vanolo, 2013) dikkate değerdir. Tek tip bir vatandaş anlayışından ziyade vatandaşların kendi içerisindeki farklılaşmalarının ve bunların yeni politik yansımalarının dikkate

alınması gerekmektedir (Vanolo, 2016: 35). Bu nedenle, yönetim yapı ve uygulamalarına ilişkin uzlaşa da bir norm değildir ve siyasal ayrışmaların dikkate alınması gerekmektedir. Bu durumun siyasal açıdan yansımalarını değerlendirmek için siyasi partilerin sürdürülebilir akıllı şehir aktörleri içerisinde değerlendirilmesi konunun daha kapsamlı olarak anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Akıllı yönetim bağlamında siyasi partiler, akıllı şehir girişimleri ile şehrin dokusuna uygun çözümler bulunmasında yönlendirici olmak, finansal yükün şehre yaratacağı etkileri ortaya koymak ve girişimin faydalarının en geniş düzeyde topluma ulaşmasına katkı sağlamak gibi işlevlere sahiptir. Bu doğrultuda partiler vatandaşları siyasal süreçlere dâhil etmede ve katılım ve iş birliğinin gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Siyasi partiler dönüşümün getirmiş olduğu yasal ve yönetsel düzenlemelerin gerçek ihtiyaç ve taleplere uyumunu sağlayabilme potansiyeline sahiptir. Siyasi partiler liderlik yaparak toplumsal dönüşüm süreçlerinin anlaşılır kılınmasına ve farklı çıkarları ve yaklaşımları temsil ederek uzlaşılmalayan konuların çözüme kavuşturulmasına katkı sağlar. Aynı zamanda alternatif görüşlere demokratik alanda temsil imkânı yaratır. Yönetişimin uzlaşmacı ve tarafsız tutumuna karşı, toplumun çoğulcu taleplerini koruyarak siyasal zeminde bir etkileşime imkan sağlar ve böylelikle yönetişimin sosyo-teknik belirlenimciliği iddiasına karşı farklılaşan eğilimleri kapsayan bir siyasal zemin yaratır. Ayrıca siyasi partiler, kentsel gelişmede yönetim yaklaşımının ideolojik yapısına bağlı eleştirileri dışarıda bırakmayan akıllı şehre ilişkin alternatif politik yaklaşımları ve yeni katılım biçimlerini de içeren daha geniş bir bağlam oluşturma işlevine sahiptir.

Bu açıklamalar doğrultusunda, sürdürülebilir akıllı şehrin akıllı ekonomi, akıllı insan, akıllı çevre ve akıllı yönetim bileşenleri bağlamında geleneksel siyasal aktörler olarak siyasi partilerin rollerini ortaya koymak üzere Tablo 1 oluşturulmuştur.

Tablo 1. Sürdürülebilir Akıllı Şehirler İçin Siyasi Partilerin Rollerini

Siyasi Partilerin Rollerini	
Akıllı Şehir Bileşenleri	Akıllı Ekonomi • Kaynak kullanımında ve dağılımında yönlendiricidir. • Yenilik ve girişimcilik politikalarında belirleyicidir. • Eşitsizliklere yönelik politikalar geliştirir. • Karar ve uygulama süreçlerinde siyasal güce sahiptir. • Girişimlere meşruiyet kazandırır, kamuoyu desteği sağlar.

- Farklı/karşıt görüşleri temsil eder.

**Akıllı
İnsan**

- Kaynak dağılımındaki rolü ile sosyal adaletin sağlanmasına katkı sağlar.
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesine ilişkin politika üretir.
- Sosyal, ekonomik, eğitim alanlarında üretilen politikalar ile bağlantı kurar eksiklikleri tespit eder, farklı bakış açıları sunar.
- Farklılıkları temsil eder, kırılgan gruplara yönelik kapsayıcı politikalar geliştirir, kararlar üzerinde baskı oluşturur.
- Yeni olanaklar ve riskler karşısında bireyleri ve toplulukları bilinçlendirir.
- Yenilikler konusunda bireylerin kabul ve ret yönünde tercihlerini etkiler.
- Farklı perspektiflerle dönüşüm sürecinin çeşitli boyutlardan anlaşılmasına katkı sağlar.

**Akıllı
Çevre**

- Nüfus, şehir planlama, çevre, enerji dönüşümü alanında farklı politikalar üretir.
- Toplumu çevresel meselelerde mobilize eder, çevre hareketlerini yönlendirir.
- Çevresel sorunlar, bu sorunların toplumsal etkileri ve yönetsel kararlar arasında bağlantı kurar.
- Girişimlerin hedefleri ve sonuçlarını değerlendirir, denetler, yeni politikalar üretir.

**Akıllı
Yönetişim**

- Akıllı şehir girişimlerinin şehre getirdiği yükleri tespit eder.
 - Girişimlerin şehre uygun olup olmadığı konusunda yönlendiricidir.
 - Yeniliklerin eşit ve yaygın bir şekilde insanlara ulaşması için politika üretir, mekanizmalar sağlar.
 - Farklılaşan talepleri meşru bir zemine yerleştirir ve girişimlerle özel ihtiyaçları olan gruplar arasında bağlantı kurar.
 - Sesi duyulmayan görüşlerin karar süreçlerine katılmasına destek olur.
 - Yönetişimin rasyonel, tarafsız ve uzlaşmacı teknik tutumuna karşı sosyal talepleri anlar.
-

- Buna uygun çözümleri ortaya koyar ve karar süreçlerine dâhil ederek başarıyı etkiler.
 - Yeni yapılar ve yeni güç ilişkilerinin getirdiği yeni örgütlenme ihtiyacını karşılar.
 - Meşruiyet üretir.
 - Ayırışma ve kutuplaşmanın engellenerek siyasal bir zeminde sorunların çözümü için söylem oluşturur ve alan yaratır.
-

Sonuç ve Tartışma

Alan yazında, sürdürülebilir akıllı şehir ve onun siyasal boyutu ile ilgili yaklaşım ve değerlendirmelerin çoğunlukla dolaylı bir ilişki bağlamında ele alındığını tespit etmek mümkündür. Bu dolaylı ilişki sıklıkla yönetim kavram ve mekanizmaları üzerinden kurulmaktadır (Ruhland, 2018: 1; Lombardi vd., 2012: 138; Treude, 2021: 5; Silva vd., 2018: 699). Siyasi partilere belirgin şekilde yer veren bir çalışma Bossuyt ve Savini (2018: 1006, 1008) tarafından kentsel sürdürülebilirlik bağlamında yapılmış ve siyasi partilerin gündem oluşturma, bazı gündemleri dışlama, siyasal talepleri söylemlere dönüştürme işlevlerini sürdürülebilirlik kapsamında değerlendirmiştir. Bu çalışma, Bossuyt ve Savini'nin (2018) çalışmasından farklı olarak, sürdürülebilir akıllı şehrin siyasal boyutunu geleneksel aktörler olarak siyasi partileri akıllı şehir bileşenleriyle ilişkilendirerek analiz etmiştir.

Akıllı şehrin siyasal boyutu konusunda farklı bağlamlardan söz etmek mümkündür. Bunlardan biri akıllı şehirlerin neo-liberal ideoloji projesi olarak ele alındığı bağlamdır (Vanolo, 2013; Vanolo, 2016: 28; Grossi ve Pianezzi, 2017: 79; Przybilovicz vd., 2022: 26). Bir diğer yaklaşım, akıllı şehrin farklı siyasal vizyonlar tarafından çeşitli şekillerde biçimlendirilebileceği görüşüdür. Akbari ise (2022: 441) akıllı şehrin apolitik bir çerçeveden ele alınmasına karşın, akıllı şehir proje, uygulama ve yönetişimin otoriter pratikler altında biçimlendirilebileceği üzerinde durmuş, akıllı şehrin evrensel standartlardan ziyade siyasal bağlamını öne çıkarmıştır.

Akıllı şehirlerde siyasal boyutla ilgili dikkat çeken bir çalışma, akıllı şehirlerin demokratik niteliği bağlamında farklı ihtiyaçlara sahip vatandaşların temsil edilme ve dahil edilme pratikleriyle ilgili olup, akıllı şehirlerin teknokratik bir yapı içerisinde orta ve üst sınıfların etkisinde kaldığını ve demokratik katılım ve adil bir paylaşıma yönelik sorunlar barındırdığını savunmuştur (Ghosh ve Arora, 2021: 319, 333). Alan yazındaki

bazı çalışmalarda ise siyasal bağlam değerlendirmesi vatandaş katılımı (Martin vd., 2018: 274) ve çevresel konular kapsamında (Trindade vd., 2017: 4) öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, güvenlik, ekonomi, toplumsal uyum gibi konuların da siyasal bağlamda değerlendirilmesi bir gereklilik durumundadır.

Sürdürülebilir akıllı şehir yaklaşımlarında, siyasal boyutun yoğun bir şekilde ele alınmadığı ve akıllı şehir sürdürülebilirliği bakımından siyasal aktör olarak siyasi partilerin yerine ve rolüne yeterince odaklanılmadığı görülmektedir. Bu çalışma, siyasal perspektiften bir sürdürülebilir akıllı şehir çerçevesi geliştirerek siyasi partilerin rolünü tanımlaması bakımından alan yazındaki çalışmalardan ayrılmaktadır.

Bu çalışma akıllı şehir sürdürülebilirliğinin önündeki engeller ve bunların çözümü bakımından siyasal boyutun kendine özgü önemini vurgulamaktadır. Alan yazında söz konusu zorluklardan sosyal, ekonomik, çevresel ve teknolojik zorluklar (Silva vd., 2018: 709; Yigitcanlar, 2015: 32) ve siyasal zorluklar (Valencia-Arias vd., 2021: 6) olarak bahsedilmiştir. Bu zorlukların aşılmasında siyasal aktörler olarak siyasi partilerin etkin bir rolü bulunmaktadır. Siyasal boyut sadece yönetim kapsamında ele alındığında bu rolün geri planda kalma olasılığı mevcuttur. Yönetişim ile ele alınan konular etkileşim, iş birliği ve katılım olarak öne çıkmaktadır (Przebylłowicz, 2022: 27; Yigitcanlar, 2015: 32; Silva, 2018: 699; Martin vd., 2018: 275). Çeşitli örneklerde, akıllı şehirlerde katılım sürecinde bazı toplumsal faktörlere bağlı olarak dışlayıcı ve marjinalleştirici pratiklerin ortaya çıkabildiği vurgulanmaktadır (Ghosh ve Arora, 2021: 333; Toli, 2020: 7). Bu bağlamda, toplumsal farklılıkların siyasal bağlamı, siyasal eğilimlerin katılım üzerindeki etkisi ve siyasi partilerin katılım süreçlerindeki ve farklılıkları temsil ederek çoğulcu pratiklere katkı sağlamadaki rolü önem kazanmaktadır.

Çalışmada kapsayıcılığın, toplumsal uyumun, akıllı şehre ilişkin farklı sorun alanlarının oluşması ve çözümünde siyasal boyutun etkili olduğu öne sürülmüştür. Çalışmada siyasal aktörler olarak siyasi partilerin sürdürülebilir akıllı şehirler için öne çıkan bileşenlerden akıllı insan, akıllı ekonomi, akıllı çevre ve akıllı yönetimle ilişkili olarak işlevsel rollerinin olduğu savunulmuş ve her bir bağlam için bu roller açıkça önerilmiştir. Çalışma bu açıdan, alan yazına dayanan kavramsal analizler sunmakta ve uygulamada sürdürülebilir akıllı şehirlerde siyasi partilerin rollerini analiz etmeye yönelik bir çerçeve sunmaktadır. Çalışma, özellikle siyasal eğilimlerdeki farklılaşmaların akıllı şehrin sürdürülebilirliği bakımından temel bir etken olduğunu vurgulamakta ve siyasi partilerin rolüne odaklanarak genel eğilimden farklı bir yaklaşım izlemektedir.

Çalışma siyasal boyut ve siyasi partilerin rolünü değerlendirmiştir ancak, ülkelerin sosyo-ekonomik ve siyasal gelişme düzeyleri ile farklı siyasal sistemlerin etkisi ya da farklı şehirlerde durumun nasıl değiştiğini gösteren vaka analizleri alana katkı sağlama potansiyeline sahiptir. Çalışmanın sunmuş olduğu kavramsal çerçeve kullanılarak siyasi partilerin sürdürülebilir akıllı şehir politikalarını analiz eden çalışmalar ve akıllı şehir projelerinde siyasi partilerin rollerine ilişkin veriye dayalı alan araştırmaları gerçekleştirmek mümkündür. Çalışma akıllı şehir bileşenlerinden yalnızca dördüyle ilişkilendirilmiştir. İleri çalışmalar için diğer akıllı şehir bileşenleriyle olan ilişkinin açıklanması katkı sağlayıcı nitelikte olacaktır. Gelecek araştırmalarda bu çalışmada sunulan kavramsal çerçevenin uygulamaya dönük araştırmalarla desteklenmesinin sürdürülebilir akıl şehir alan yazınına katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Etik Beyan: Bu çalışmanın etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer aldığını beyan ederim. Aksi bir durumun tespiti halinde Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Yazar Katkı Beyanı: Yazarın katkı oranı % 100'dür.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

İntihal Beyanı: Turnitin yazılımıyla makalenin benzerlik taraması yapılmıştır.

Kaynakça

- Ahvenniemi, H., Huovila, A., Pinto-Seppä, I. ve Airaksinen, M. (2017). What are the differences between sustainable and smart cities? *Cities*, 60, 234–245.
- Akbari, A. (2022). Authoritarian smart city: A research agenda. *Surveillance & Society*, 20(4), 441–449.
- Albino, V., Berardi, U. ve Dangelico, R. M. (2015). Smart cities: Definitions, dimensions, performance, and initiatives. *Journal of Urban Technology*, 22(1), 3–21.
- Allwinkle, S. ve Cruickshank, P. (2011). Creating smart-er cities: An overview. *Journal of Urban Technology*, 18(2), 1–16.
- Anand, A., Rufuss, D. D. W., Rajkumar, V. ve Suganthi, L. (2017). Evaluation of sustainability indicators in smart cities for India using MCDM approach. *Energy Procedia* 141, 211–215.

- Angelidou, M. (2014). Smart city policies: A spatial approach. *Cities*, 41, 3–11.
- Ataç, B. (2020). Yerel yönetimlerde akıllı şehre geçiş sürecinin yönetimi: İstanbul büyükşehir belediyesi örneği. [Yayımlanmamış doktora tezi], İstanbul Medeniyet Üniversitesi.
- Bakıcı, T., Almirall, E. ve Wareham, J. (2013). A smart city initiative: The case of Barcelona. *Journal of the Knowledge Economy*, 4, 135–148.
- Bătăgan, L. (2011). Smart cities and sustainability models. *Informatica Economică*, 15(3), 80-87.
- Bibri, S. E. (2018). The IoT for smart sustainable cities of the future: An analytical framework for sensor-based big data applications for environmental sustainability. *Sustainable Cities and Society*, 38, 230–253.
- Bossuyt, D. M., Savini, F. (2018). Urban sustainability and political parties: Eco-development in Stockholm and Amsterdam. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 36(6), 1006–1026.
- Caragliu, A., Del Bo, C. ve Nijkamp, P. (2011). Smart cities in Europe. *Journal of Urban Technology*, 18(2), 65–82.
- Chourabi, H., Nam, T., Walker, S., Gil-Garcia, J. R., Mellouli, S., Nahon, K., Pardo, T. A. ve Scholl, H. J. (2012). Understanding smart cities: An integrative framework (2289–2297). *45th Hawaii International Conference on System Sciences*, Maui, HI, USA.
- Cohen, B. (2012). What exactly is a smart city? *FastCompany*, <https://www.fastcompany.com/1680538/what-exactly-is-a-smart-city>.
- Çakıcı, K. ve Özasan Kızılboğa, R. (2021). Birleşmiş Milletler 2030 sürdürülebilir kalkınma amaçlarının akıllı kent uygulamalarındaki karşılığı: İstanbul Büyükşehir Belediyesi örneği”. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(2), 209-233.
- Çakır Demirhan, D. (2024a). Akıllı şehirler için akıllı yönetim: Yerel yönetimlerin rolü. *Ombudsman Akademik*, 20, 179-206.
- Çakır Demirhan, D. (2024b). Türkiye’nin akıllı şehir dönüşüm stratejisi: Kapsayıcı politikalar bağlamında bir analiz. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 22, 1499-1522.
- Dal, M. ve Özdemir, Y. (2020). Dijital çağda neden bir kent sürdürülebilir akıllı şehir olmalıdır? *Uluslararası Doğu Anadolu Fen Mühendislik ve Tasarım Dergisi*, 2(2), 205-215.
- De Jong, M., Joss, S., Schraven, D., Zhan, C. ve Weijnen, M. (2015). Sustainable-smartresilient-low carbon-eco-knowledge cities; Making sense of a multitude of

concepts promoting sustainable urbanization. *Journal of Cleaner Production*, 109, 25–38.

De Oliveira Neto, J.S. ve Kofuji, S.T. (2016). Inclusive smart city: An exploratory study. *Interacción*, 17, 456–465.

Demirkıran, S., Yücel, M. A., Terzioğlu, M. K. ve Selvi, A. (2020). Dijital dönüşüm sürecinde akıllı yönetim. *Tesam Akademi Dergisi*, 8(2), 489-519.

Fertner, C., Giffinger, R., Kramar, H. (2007). City ranking of European medium-sized cities (1-12), *IFHP World Congress 'Future of Cities'*, Copenhagen.

Ghosh, B. ve Arora, S. (2021). Smart as (un)democratic? The making of a smart city imaginary in Kolkata, India. *EPC: Politics and Space*, 40(1), 318–339.

Giffinger, R. ve Gudrun, H. (2010). Smart Cities Ranking: An Effective Instrument For The Positioning of Cities? *Architecture, City and Environment*, 12, 7-25.

Göçoğlu, V. (2022). Türkiye’de Akıllı Kent Alan Yazınının Genel Projeksiyonu: Dergipark Kapsamındaki Çalışmalar Üzerine Bir Araştırma. *Ombudsman Akademik*, 8(16), 69-105.

Grossi, G. ve Pianezzi, D. (2017). Smart cities: Utopia or neoliberal ideology? *Cities*, 69, 79–85.

Hollands, R. G. (2008). Will the real smart city please stand up? Intelligent, progressive or entrepreneurial? *City*, 12(3), 303–320.

Khan, H. H., Malik, M. N., Zafar, R., Goni, F. A., Chofreh, A. G., Klemeš, J. J., Alotaibi, Y. (2020). Challenges for sustainable smart city development: A conceptual framework. *SustainableDevelopment*, 28, 1507–1518

Kourtit, K. ve Nijkamp, P. (2012). Smart cities in the innovation age. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 25(2), 93-95.

Köseoğlu, Ö. ve Demirci, Y. (2018). Akıllı şehirler ve yerel sorunların çözümünde yenilikçi teknolojilerin kullanımı. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 40-57.

Lee, J. Y., Woods, O. ve Kong, L. (2020). Towards more inclusive smart cities: Reconciling the divergent realities of data and discourse at the margins”. *Geography Compass*, 14(9), 1-12.

Leitheiser, S. ve Follmann, A. (2020). The social innovation (re)politicisation nexus: Unlocking the political in actually existing smart city campaigns? The case of SmartCity Cologne, Germany. *Urban Studies*, 57(4), 894–915.

Letaifa, S. B. (2015). How to strategize smart cities: Revealing the SMART model”. *Journal of Business Research*, 68, 1414–1419.

Lombardi, P., Giordano, S., Farouh, H. ve Yousef, W. (2012). Modelling the Smart City Performance. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 25(2), 137-149.

Martin, C. J., Evans, J. ve Karvonen, A. (2018). Smart and sustainable? Five tensions in the visions and practices of the smart-sustainable City in Europe and North America. *Technological Forecasting and Social Change*, 133, 269-278.

Meijer, A. ve Bolivar, M. P. R. (2016). Governing the smart city: A review of the literature on smart urban governance, *International Review of Administrative Sciences*, 82(2), 392-408.

Memiş, L. (2017). Akıllı teknolojiler, akıllı kentler ve belediyelerde dönüşüm. *Yasama Dergisi*, 36, 66-92.

Mora, L., Deakin, M. Zhang, X., Batty, M., de Jong, M., Santi, P. ve Appio, F. P. (2021). Assembling sustainable smart city transitions: An interdisciplinary theoretical perspective. *Journal of Urban Technology*, 28(1-2), 1-27.

Mora, L., Gerli, P., Batty, M., Royall, E. B., Carfi, N., Coenegrachts, K-F., de Jong, M., Facchina, M., Janssen, M., Meijer, A., Pasi, G., Perrino, M., Raven, R., Sagar, A., Sancino, A., Santi, P., Sharp, D., Trencher, G., van Zoonen, L., Westerberg, P., Woods, O., Zhang, X. ve Gesa (2025). Confronting the smart city governance challenge. *Nat Cities* 2, 110-113.

Nam, T. ve Pardo, T. A. (2011). Conceptualizing smart city with dimensions of technology, people, and institutions (282-291), *The Proceedings of the 12th Annual International Conference on Digital Government Research*, USA.

Nastjuk, I., Trang, S. ve Papageorgiou, E. I. (2022). Smart cities and smart governance models for future cities. *Elektronik Markets*, 32(4), 1917-1924.

Neirotti, P., Marco, A. D., Cagliano, A. C., Mangano, G. ve Scorrano, F. (2014). *Current trends in smart city initiatives: Some stylised facts*. *Cities* 38, 25-36.

Nesti, G. (2020). Defining and assessing the transformational nature of smart city governance: Insights from four European cases. *International Review of Administrative Sciences*, 86 (1), 20-37.

Nohutçu, A. ve Akpınar, A. (2022). Türkiye’de yerel yönetimler akıllı şehirler için ne kadar hazır? Politika belgeleri üzerinden bir inceleme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 48, 1-21.

Örselli, E. ve Akbay, C. (2019). Teknoloji ve kent yaşamında dönüşüm: akıllı kentler. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(1), 228-241.

Prakash, D. (2025). Why do smart city projects fail to create impact? Understanding decision-making in smart city policy implementation. *Urban Governance*, 5(1), 45-53.

Przebylłowicz, E., Cunha, M. A., Geertman, S., Leleux, C., Michels, A., Tomor, Z., Webster, C. W. R. ve Meijer, A. (2022). Citizen participation in the smart city: Findings from an international comparative study. *Local Government Studies*, 48(1), 23-47.

Ruhlandt, R. W. S. (2018). The governance of smart cities: A systematic literature review. *Cities*, 81, 1–23.

Sadioğlu, U. ve Dinç, B. (2019). Yaşam boyu öğrenme ve akıllı kentler. *Kamu Yönetimi Ve Teknoloji Dergisi*, 1(1), 63-88.

Silva, B. N., Khan, M. ve Han, K. (2018). Towards sustainable smart cities: A review of trends, architectures, components, and open challenges in smart cities. *Sustainable Cities and Society*, 38, 697-713.

Toli, A. M. ve Murtagh, N. (2020). The concept of sustainability in smart city definitions. *Frontiers in Built Environment*, 6(77), 1-10.

Tranos, E. ve Gertner, D. (2012). Smart networked cities? *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 25(2), 175-190.

Treude, M. (2021). Sustainable smart city—opening a black box. *Sustainability*, 13(2), 769.

Trindade, E. P., Hinnig, M. P. F., da Costa, E. M., Marques, J. S., Bastos, R.C. ve Yiğitcanlar, T. (2017). Sustainable development of smart cities: A systematic review of the literature. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 3(3), 1-14.

Valencia-Arias, A., Urrego-Marín, M.L. ve Bran-Piedrahita, L. A. (2021). Methodological model to evaluate smart city sustainability. *Sustainability*, 13(20), 11214.

Van Zoonen, L. (2016). Privacy concerns in smart cities. *Government Information Quarterly* 33(3), 472–480.

Vanolo, A. (2013). Smartmentality: The smart city as disciplinary strategy. *Urban Studies*, 51(5), 883-898.

Vanolo, A. (2016). Is there anybody out there? The place and role of citizens in tomorrow's smart cities. *Futures* 82, 26–36.

Wang, C.H., Steinfeld, E., Maisel, J.L. ve Kang, B. (2021). Is your smart city inclusive? Evaluating proposals from the US Department of Transportation's smart city challenge. *Sustainable Cities and Society*, 74, 2-10.

Yadav, G., Mangla, S. K., Luthra, S. ve Rai, D. P. (2019). Developing a sustainable smart city framework for developing economies: An Indian context. *Sustainable Cities and Society*, 47, 1-14.

Yigitcanlar, T. (2015). Smart cities: An effective urban development and management model? *Australian Planner*, 52(1), 27-34.

Yigitcanlar, T. ve Kamruzzaman, Md. (2018). Does smart city policy lead to sustainability of cities? *Land Use Policy* 73, 49–58.

Extended Abstract

Political Dimension of Sustainable Smart City: The Role of Political Parties as the Traditional Political Actors

Introduction

Smart cities are emerging as an aim for solving the economic, social and administrative problems, etc. of the cities, besides being an instrument of urban development, a tool for reaching decent living standards for all (Caragliu et al., 2011: 66). We can also talk about an increasing academic interest in the smart city development, strategies, policies, and projects (Caragliu et al., 2011; Giffinger and Gudrun, 2010; Nohutçu and Akpınar, 2022). When it comes to the sustainability of smart cities, there is also a growing literature. However, the gap between the smart city projections and their outcomes and the difficulties in implementation has led to the issues on sustainability of the smart cities (Yadav et al., 2019: 1). Sustainability is a key promise of the smart city projections, providing an academic field worth researching.

Method and Findings

Sustainable smart city approaches are the road maps for the policy makers in order to be sure of the smart city investments, enterprises, and implementations' sustainability. There is also an emphasis on the expansion of the smart city projects, technological facilities, participation, inclusiveness, social acceptance, privacy, security, openness to innovation, and improving sustainability (Yigitcanlar, 2015: 31-32; Yigitcanlar and Kamruzzaman, 2018:

49; van Zoonen, 2016: 472). Unlike the technological emphasis in the early years of the smart city research, there is a meaningful tendency to social political components as economic and social capital, skilled workforce, protecting cultural heritage, global networking, and inclusiveness. (Hollands, 2008: 315; Giffinger and Gudrun, 2010:13; Caragliu et al., 2011: 69; Allwinkle and Cruickshank, 2011:7; Tranos and Gertner, 2012: 176).

There is a visible tendency in smart city models and projections mostly focusing on a kind of governance isolating itself from the variety of the political actors or a specific political perspective. However, it is quite difficult to claim the emergence, expansion and sustainability processes of a smart city is totally free from the effect of a specific political perspective. Today's politics is vivid and pluralistic considering identity, class, gender, and human mobility processes. Considering this, it seems that while considering the smart city politics, it also should reflect this pluralism or can reflect it within its capacity. Instead of the solutions beyond politics, the smart city projections should be inclusive for all. Thus, different political actors are needed for the building up of a pluralistic policy. Furthermore, inclusiveness is seen as a vital part of the sustainability of the smart cities (Çakır Demirhan, 2024b), and pluralistic policy as contributing the inclusiveness of a system can also contribute to the sustainability of a smart city projection. Different political actors are needed both for the pluralistic policy making and for guaranteeing the inclusivity and accordingly the sustainability of a smart city.

The first part of this study is on the concept of the sustainable smart city as both terms have its own ambiguity in the context. There are many different definitions and perspectives which made it necessary for this study to start with a conceptual clarity on the term. The second part is on the political dimension of the sustainable smart city approaches specifying on the role of the political parties as the traditional political actors but new to smart city projections. This part relies on the sustainable smart city literature. This attempt shows us that in the literature a very indirect way political actors especially the political parties are mentioned as a part or instrument of sustainable smart city approaches, models or projections. Governance has some place but this governance approach does not mostly include the political parties. Or political actors do not have a place independently in the literature. Thus, this study finds and claims it as a point to be improved in the literature on the sustainable smart city. The last part of the study focuses on the role of political parties in sustainable smart cities.

Moving from the studies on the political dimension of the sustainable smart city, this part tried to find the elements of the political dimension. Smart

economy, smart people, smart environment, and smart governance are the points of explanation with respect to political parties and the sustainable smart cities. A smart economy requires inclusivity regarding income justice, or wellbeing of the members of the community in the process of smart city transformation. This study argues that political parties can contribute to this process by having a guiding or inspiring role in representing and managing the differences. Smart people are another promise of a sustainable smart city and it is not solely related to the qualified workforce. The multicultural societies we all live in require pluralistic perspectives toward life. This study also shows that political parties can play a role in representing this plurality for the good of society as a whole. And this certainly contributes to the sustainability of a smart city. A smart environment necessitates sustainable environmental policies and political parties can contribute to this process using their traditional roles. Lastly governance, this study cites political parties as a potential strength of a governance approach toward sustainable smart cities. The finding presents the potential of the political parties as the traditional political actors having new roles for a sustainable smart city. These new roles are associated with smart city projections, implementations, and possible problems.

Conclusion

This study concludes that there is a specific governance approach that mostly does not refer to a political approach representing the pluralistic views or different political perspectives while projecting a sustainable smart city. A sustainable smart city necessitates the political dimension while projecting, implementing and perpetuating a smart city. Political actors like political parties can function as a significant part and contributor to this process. This study concludes that the variety of political tendencies that can be represented by the political parties in their traditional role can play a crucial role in contributing to the sustainability of a smart city. Thus, governance of a smart city should contain more political actors as the political parties in order for a sustainable smart city. Focusing on the political parties, this study implies the absence of a developed political dimension for smart cities and proposes a conceptual model.